

Teatroa Frantzian

TEATRO SASOINA

Uda heldu da, eta Parisen teatro sasoina azkenetara doa: «la saison», «la saison». Gauza berri guti eskaini izan da teatroaren supermerkatu honetan, zer ikusirik aski eskaini bazaigu ere.

Teatro anglo-saxoinaren modak indarra galtzen duela ikusten da. Problematika sakonetako teatroa urritu egin da, eta hiri bazterretara aldatu da, foburgoetara, hauzotara. Ez dago gehiago modan, eta zentrotik alde egin behar izan du. Dama finek eta sozieta-teko jaun gorenak ez dute gehiago nekatu nahi, intelektual itxurak egitearren teatro problematikoa bisitatuz. Eta orain berriro ere «arte» dastatu dute, arte garbia. Bake bakean, kontzientziak larritu gabe.

Hiritar arruntak ez zion lehen ere gusturik hartzen teatro problematikoari: moda anglo-saxoin eta amerikano ozkertiar itsusi horri. Paristar arruntak, kultur manera egoki batetan dibertitzea besterik ez zuen teatroan bilatzen. Sorkura oneko paristarrari dagokion moduan: ohore pixka bateko paristarrak noizean behin teatroan agertu behar baitu, munduko naziorik kulturalena Frantzia dela ahantz ez dadin.

Beraz, teatro problematikoa bazterreratu egin da, eta «kultura» ostera ere indartu. Teatro arinak eta kabaretak indarra hartu dute, eta Poiret-Serrault komedienteentzat sasoin on bat izan da. Paris berriz ere ederki dibertitzen da teatroan.

Comédie Française-an, Molière-ren urtea pena guti eta gloria gutiagorekin iragan da. J. P. Roussillon-ek, «Emazteen eskola»-ren eskenifikazioaz, hautesak harratu ditu zerbait, urtea sentsazioz biteri gabe akaba ez dadin. Eta emazte emantzipatuak nahiz emazte emantzipatuen maitaleak edo maitale nahiak kontentatuz, publiko ugaria aseguratzen jakin du, aire moderno snob pittin bat «kritika sozial» pixka batez nahasiz. Arrakasta handia, teatroak erdi hutsik gelditzen ziren sasoin honetan.

Horixe izan da teatro sasoinaren gata eta piperra, moda berriak eskatzen zenez: sexu apur bat, kritika sozial tanta batzuk, literatura klasiko zertxobait, sorpresaren batzuk dosi egokitan, ezerezetan nahasturik, eta maina askoz salduta. Kultura guztiz neofrantsesa.

Palais de Chaillot-en, Jack Lang kudeatzaileak Haurren Teatroa esperimentatu du: Haurren Teatro Nazionala, bestelako teatroek gustura hartuko lituzketen subentzio galantekin. Vincennes-eko Jauregiaren larrainean zabalduko zirku toldoetan —sarrera dohainik, pagatu gabe— haurrak berebiziko artista agertu dira: jolasetan. Mikael Meschke sueziarraren marioneta teatroan, harrera ona kausitu du Saint-Exupéry-ren «Printze Tipia»-k. Beti atsegina Printze Tipia, haundi nahiz tipientzat. Adinekoentzat batez ere, haurtzaro amihari bat gorde dugula sinestertzeko geure buruoi.

Baina arrakasta haundiena «Atelier»-ek eduki du: haurrek beren gogara eta gustura beren buruak pintatu, kostumatu eta jokatzeko baitute hemen. Zer da artea, haurren pozkarioa arte ez bada? Gainera, haurrak izan dira, Parisen sasoin honetan inspirazio librorik agertu duten ia bakarrak.

Entzuten denez, Vincennes-eko larrainean gerorako programa pedagogikoak probatzen egi dira. Geroago haurrek eskoletan hainbeste libertaterik edukiko ote dute?

TEATRO PRIBATUAK

Amaitzera doan sasoin honetan ere, garbi agertu da teatro pribatuen betiko miseria ekonomikoa. Batzuen agonia luzea, bukatu da: Mathurins, Variétés, Edouard VII eta La Potinière-k beren ateak betiko hertsiko dituzte sasoin honekin batera, hurrengoan zine edo bulego etxe bezala irekitzeko. Goian beudo. Eta Marigny, Athénée de Paris eta Théâtre Moderne ORTF-eren eskuetara pasatuko dira: udola eta bizitza aldatzen dituen bihotz xertaketa dugu hauxe, zinez Beude behean, eta ez zeruetako erreinu gaullistan.

Teatro pribatuari ez zaio etorkizunik ikusten, eta teatro ofizialaren etorkizuna aspaldi ikusita dago.

Teatroa, diru asko kostatzen den kultur saila da. Zaletasunik ez bada, subentzioak behar dira. Eta subentziorik ez bada, zaila da bizitzea. Kultura ere diruak jasotzen du: kreazioa ez bada, kontsumoa bai. Eta kontsumoak erraz kondizionatzen du kreazioa: ez erabat, eta ez zuzen zuzen, baina bai zeharka eta bai neurri handitan ere. Zeinentzakerik gabeko arte-kreazioa gaitza da: «kontsumidezan norbaitik gabekoa, alegia» (Zergatik ematen zaio kontsumo hitzari beti osannahi txarra?). Gizarteak artea eskatzen eta ugari kontsumitzen duenean, aldiz, kreazioa ere biziki indartzen da.

(Artearen eta ekonomiaren arteko zerikusiak zientzia haundiekin eztabaidatzerakoan, honelako perogruladak ez lirake ahanztu behar).

Arte-sailen batzuk subentzioei eskerrak bakarrik bizi litezke: orkestak, eta abar. Eta berdin teatroa ere.

Estatistikek erakusten dutenez, Parisen teatroa doazenetatik chuneko 35 (% 35) bakarrik joaten dira teatro pribatuetara. Hainbeste ikusliarrekin ez dago aberasterik, noski. Eta bizi ere, zorretan bakarrik bizi liteke. Teatro pribatuak, oro har, Frantzian dadukan zorra, zazpi milioi franko edo libera berritara igotzen da. Kritikoek zuzen juzgatzen badute, aurrerantzean ere goitik behera joango da teatro pribatuen ekonomia, teatroak, Estatuaren teatro eta teatro pribatutan bereizita segitzen duen artean: ia subentzio guztiak Estatuaren teatroak eskuratzen ditu, eta teatro pribatuak bere gain hartu behar ditu arrisku eta gastu guztiak. Pobreari zertarako lagun? Hil dadila, eta proberik ez da geldituko: orduan denak aberats.

Astiro astiro, eta berezko prozesu guztiz naturalez, teatroak nazionalizatzen ari da Frantzia: «sozializatzen». Teatro pribatuaren bizi ozinez.

Ehun milioi franko edo liberatako presupostua daduka Frantziak teatroaren alde jarrita urteko. Hoietako 900 mila libera bakarrik tokatu zaie sasoin honetan teatro pribatuei (ehuneko bat baino gutiago): ia dena première edo estreinuen laguntasunetarako. Diru asko da, Estatu frantsesak hori dena Lapurdin edo Zuberoan ikastolak sortzeko eman izan balu. Baina diru guti da, teatro pribatu frantsesa bizi ahal izateko. (Kultura frantsesa —munduko kulturarik ederrena, noski!— garestia da). Hala ere, autore dramatiko frantses gehienek beren obrak teatro pribatuetan estreinatzen dituzte. Garbi dago, Estatu frantsesak espektakulua subentzionatzen duela, eta ez kreazio dramatikoa. Itxura eta agiria pagatzen dituela. Frantziak Frantzia pagatzen du.

Kultur olkarte edo «Centres Dramatiques» direlakoan ofizialtasunik ez duten teatro pribatuei, burokrata ezezagun eta alditsu batek erabakitzen du zenbat laguntza eman. Burokrataren gustukoa ez bada, zorretan ito dadila, eta kitto. Horrela dabil Ariane Mnouskine-ren «Théâtre du Soleil» izenekoan, inspirazio handia orakutsi duen teatroa, kooperatiba moduan antolatua, lankide guztientzat irabazi berdinekin (1.500 libera bakoitzak), eta herriarentzako teatro bizia egiten zuena, herriarentzako moduko sar-prezioekin: zorrak kitatzeko laguntzen ez bazaie, sasoin honen azkenean taldeak sakabanatu egin beharko du. «Théâtre du Soleil» gaixoarentzat hilbehera da.



MENCHACA

Estalkiak, Itzalkiak, Ikurriñak, Itxas tresnak, Igeritekoak, Uretako Jantziak, Alokatzeko Itzalkiak.

Zuzenbideak: Posta, 700-Urrutizkin, 245574-Telegrafoa, MENURI
Muelle de Uribarte, 15 BILBO-1

Estatistiketan ikusten ce ez, chun pari:tarrietatik 39 gutienez hila btean behin zinemara joa n da: baina ehuneko 5 bakarrik teatroa. Eta ehuneko 3 paristar ez da bere bizi guztian sekula teatroa joaten.

Areago,* nor doa Parisen teatroa? Ondo kokatuak.* Ez jende tipia. Boulevard teatroetan itzuli bat ematen duenak eta jendea begiratzen dionak, berehalaxe ikusiko du, ikusliar gehinenak enplegatuen eta merkatarien maila sozialetakoak direla. Jantzkeran antzematen zaie. Eta beren kortesia afektatuan: beren modu onak «luzitzen» ari direla nabari* zaie. Hauk* dira, izan ere, teatroen inguruan bizi den jendea.

Goreneko jende aristokratikoen teatroaz ez dago ezer esan beharrik: moda erakusketa hauetan ikusliarrek egiten dute teatroa, eta kostumatu* ere ikusliarrak egiten dira.

Ikusliarrak hauk badira, hauen gustuak gobernatzan du teatroa. Zirkulo bizioso batetan kateatuta gelditzen da teatroa. Zirkulo horretatik atera ahal izango luketen subentzioak, ordea,* ez dira inondik ailegatzan. Bizi ezin den teatroa Estatuaren eskuetara pasatzen da: Estatuak kultura zaindu behar baitu...! Eta Estatuarentzat gastu eta arrisku gutiago du Corneille edo Molière-ren eskenifikazio bat subentzionatzeak, esperimendu berriren bat subentzionatzeak baino. Beraz, Estatu politikoa zeharo kontserbakor bati atxikitzen* zaio teatro kontuan: ikusliarren gustuaren zerbitzari leial behurtzen da

Denok dakigu, paristarrak teatrozale biziak omen* direla. Izan omen zirela, hobeto esateko. Bere burua ezertzat dadukan paristarrak, firmoki sinestu behar du, kulturaren burua Frantzia dela eta Frantziarena Parise; eta, beraz, Parisen, teatroa ere, bere burua ezertzat dadukan kristau ororeri* obligazio bat da

Zergatik ez da, ba,* jadanik* teatroan heri xeherik ikusten? Egiten den teatroa interesatzen ez zaiolako, lehenik. Eta, gero, espezialki ere teatroa eta herria erbidituta, apartatuta daudelako. Pariseko teatroak, XIX. mendeko erlikia antzekoak bihurtzen ari dira. Orduan teatroak, jende tipia, herria, bizi zen hauzoetan zueden. Jondearen ordian, eta, nolabait, lehenago elizak izandakoa ziren: jendea biltzen zuten Baina zentroa husten ari da: bizitokiak kanpo aldera, hir: bazterretara botatzen dituzten bulego,* supermerkatu, banku eta dendak ari dira zentroa okupatzen. Aberatsenak eta pobreenak zentrotik kanpora doaz: ordiko mailakoak gelditzen dira. Horretara,* ba, aspaldiko teatroak ez daude jendearen ordian, herriak inguratuta. Lehenago teatroak betetzen zituen jende tipia, telebistaren aurrean esertzen* da gaur: merkeago eta atseginago da. Eta hori da, teatro pribatuaren ezetik,* erabat* teatroaren krisiaren beste arrazoi bat

LAZKANO MENDIZABAL

- beude, **begoz**
- daude, **dagoz**
- dezan, **daian**
- dio, **deutso**
- lukete, **leukee**
- zaie, **jake**
- zaigu, **jaku**
- zaio, **jako**
- zion, **eutson**

O H A R R A

Aurreko zenbaki batzuetan, inprimatzaileen ustegabeko faltaz, halako aldrebeskeria eta artikulua osoen berrargitaratzeak gertatu dira, ohizko ortografi okerrekin gainera.

Irakurleak, noski, ba daki nolako eragozpen eta oztopoak dituzten euskal aldizkariak moldiztegiatan. Nolabait hori zuzendu nahirik, ale honetan, lehenago agertu behar zukeen artikulua bat eta lehen gaizki konposaturiko beste bat berriro argitaratzen ditugu.

ANAITASUNA



Zuzenbidea: JAKIN, Arantzazu. Oinati. Gipuzkoa.

Oharra: Adieraz gurutze batekin ondoko hauetatik nahi dituzun liburuak.

JAKIN sorta	pta.
<input type="checkbox"/> 1. Ipar Euskal Herria (agortua)	
<input type="checkbox"/> 2. Salvatore Mitxelena (agortua)	
<input type="checkbox"/> 3. Rikardo Arregi	100
<input type="checkbox"/> 4. Kultura eta Fedea	100
<input type="checkbox"/> 5. Erlijioa hauzipean	100
<input type="checkbox"/> 6. Gure Ikastola	150
<input type="checkbox"/> 7. Koperatibak	110
<input type="checkbox"/> 8. Euskal Herriaren atarian (irteteko) ...	130

JAKIN liburu sorta	pta.
<input type="checkbox"/> 1. Euskal Herriaren Historia F. Zabala	130
<input type="checkbox"/> 2. Mintzaira, aurpegia: Gizon! J. Hiriarte-Urruty	120
<input type="checkbox"/> 3. Iraultzaren hildotik J. Intxausti	100
<input type="checkbox"/> 4. Zezenak Errepublikan J. Hiriarte-Urruty	100
<input type="checkbox"/> 5. Kolakowski J. Arregui, J. Azurmendi	130
<input type="checkbox"/> 6. Herriraren lekuko R. Arregi	150
<input type="checkbox"/> 7. Axular. Mendea, gizona, liburua L. Villasante	120
<input type="checkbox"/> 8. Fedearen dinamika P. Tillich	120
<input type="checkbox"/> 9. Kultura proletarioaz J. Azurmendi	130
<input type="checkbox"/> 10. Euskaldunen ipuin harrigarriak M. Etxeberria	130
<input type="checkbox"/> 11. Ekaitza J. M. Satrustegi	120
<input type="checkbox"/> 12. Iraultzaz J. M. Torrealdy	130

Ikus, ikas, ekin JAKIN liburuekin!

Suskritoreentzat % 30, %40 eta % 50 merkeago!

Izena

Kalea Tel.

Herria Probintzia

1.000 pta. aurreratuz ordainduko dut.

Liburu bakoitza ordainduko dut, datozen neurrian.